

2018/116

ONTVANGEN 11 FEB. 2019

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Hogeschool Zuyd
t.a.v. College van Bestuur
Postbus 550
6400 AN HEERLEN

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum **06 FEB 2019**
Betreft Besluit macrodoelmatigheid hbo masteropleiding Facility and Real
Estate Management

Onze referentie
1477537

Uw brief van
19 november 2018

Uw referentie
U1800521/ET/sn

Bijlagen
1

Geacht College van Bestuur,

Met de brief van 19 november 2018, door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) ontvangen op 26 november 2018 hebt u mij het voornemen voorgelegd om de hbo masteropleiding Facility and Real Estate Management als bekostigde opleiding te verzorgen in Maastricht.

Advies CDHO

De CDHO heeft mij bij brief van 15 januari 2019, kenmerk 2018/116, negatief geadviseerd over uw aanvraag. Dit advies, dat integraal deel uitmaakt van dit besluit, treft u hierbij aan.

Besluit

Gelet op het bovengenoemd advies van de CDHO, het bepaalde in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) en in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs (hierna: Regeling), heb ik besloten niet in te stemmen met uw voornemen om de hbo masteropleiding Facility and Real Estate Management als bekostigde opleiding te verzorgen in Maastricht.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor mijn besluitvorming is gelegen in artikel 6.2 van de WHW. Voorts is de Regeling leidraad geweest voor mijn afwegingen.

Motivering

Overeenkomstig het advies van de CDHO concludeer ik dat uw aanvraag voldoet aan criterium a van artikel 4, eerste lid, van de Regeling, maar niet aan criterium b van dat artikel. Voor de nadere motivering verwijs ik u naar het advies van de CDHO.

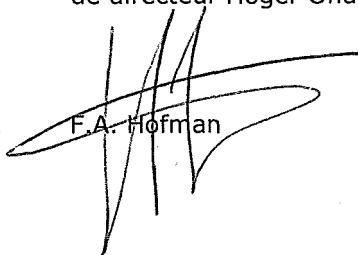
Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO Bezwaarschriftencommissie, Postbus 30205, 2500 GE Den Haag. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op www.duo.nl/zakelijk onder 'Oneens met Duo'.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de CDHO, de NVAO, DUO-Groningen, de Inspectie van het Onderwijs en de Vereniging Hogescholen.

Onze referentie
1477537

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

F.A. Hofman

CDHO

**Commissie
Doelmatigheid
Hoger Onderwijs**

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de Minister
mw. mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Postadres
Postbus 85498
2508 CD Den Haag
Bezoekadres
Parkstraat 28
2514 JK Den Haag
T: 070 8505300
W: www.cdho.nl
E: info@cdho.nl

OCW Advies nieuwe opleiding

Onderwerp	Ons Kenmerk	Datum
Nieuwe opleiding Hogeschool Zuyd voltijd hbo master Facility and Real Estate Management Maastricht	2018/116	15/01/2019

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Op 26/11/2018 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs het voornemen ontvangen van Hogeschool Zuyd om de hbo master Facility and Real Estate Management als bekostigde opleiding te verzorgen te Maastricht (brief van 19/11/2018 met kenmerk U1800521/ET/sn). Op 26/11/2018 heeft de commissie om aanvullende informatie verzocht. De aanvraag was op 11/12/2018 voorzien van alle voor de beoordeling van de aanvraag benodigde gegevens en is door de commissie in behandeling genomen.

Advies Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

Gelet op het hierna volgende adviseert de commissie u om negatief te besluiten op het verzoek van Hogeschool Zuyd om de hbo master Facility and Real Estate Management als bekostigde opleiding te Maastricht te verzorgen.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor dit advies is gelegen in art. 6.2 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Voorts heeft de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018, verder te noemen de Regeling, voor de commissie als leidraad gediend. Het beoordelingskader treft u in de bijlage bij dit advies aan.

Omschrijving van de aanvraag

Aanvrager biedt de hbo master Facility and Real Estate Management (hierna: FREM) in Maastricht aan als onbekostigde opleiding en verzoekt bij deze om de opleiding in bekostigde vorm te mogen aanbieden. Het gaat om een Engelstalige hbo masteropleiding in het Croho onderdeel Economie. De opleiding omvat 60 EC en wordt in voltijdvorm aangeboden. De opleiding wordt in deze vorm sinds collegejaar 2015-2016 aangeboden en vormt een combinatie van facilitair en

vastgoedmanagement. De hbo master FREM leidt studenten op voor strategische (management)functies op het gebied van facility management en real estate management in organisaties met en zonder winstoogmerk. De focus van de opleiding ligt op het huisvestingsmanagement en het management van gebouwen en ondersteunende diensten. De opleiding is toegankelijk voor studenten met een hbo bachelordiploma op het gebied van Facility Management, Hospitality Management, Built Environment, Bouwtechnische Bedrijfskunde, Real Estate Management, International Business Studies, Vastgoed en makelaardij, Finance, Economie of vergelijkbaar. Studenten met een bachelordiploma uit aanpalende domeinen (Bedrijfskunde, Business Studies) die beschikken over voldoende bedrijfskundige en bedrijfseconomische inzichten kunnen na een intakegesprek worden toegelaten. Studenten moeten de Engelse taal in voldoende mate beheersen. Afgestudeerden van de opleiding kunnen aan het werk als manager, consultant of ondernemer binnen de facilitaire diensten en (bedrijfs-) vastgoedsector.

Aanvrager heeft aangegeven dat Saxion voornemens is dezelfde opleiding aan te vragen en heeft met een beroep op art. 5 lid van de Regeling de commissie verzocht om de beide aanvragen in samenhang te behandelen. Saxion heeft de aanvraag voor de hbo master FREM pas op 8 januari 2019 ingediend. Gezien de grote tijdspanne tussen de indiening van de aanvraag van Zuyd en die van Saxion en de korte beslistermijn die voor het macrodoelmatigheidsbesluit geldt was de commissie niet in staat om beide aanvragen in samenhang te behandelen.

Motivering

De aanvraag voldoet naar mening van de commissie aan criterium a, maar niet aan criterium b in art. 4 lid 1 van de Regeling. De kern van de afwijzing ligt in de constatering dat aanvrager een zeer geringe arbeidsmarktbehoefte heeft aangetoond, maar dat de bestaande verwante opleidingen reeds in deze geringe arbeidsmarktbehoefte kunnen voorzien. Om die reden ziet de commissie geen ruimte binnen het landelijk aanbod voor bekostiging van de hbo master FREM.

Beoordeling criterium a

Aanvrager stelt dat de hbo master Facility and Real Estate Management aansluit op een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke behoefte.

Beoordeling arbeidsmarktbehoefte

Ter onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master FREM verwijst aanvrager naar ROA's rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022' (2017), een eigen enquête onder alumni van de hbo master FREM (2016) en de Regionale Kennis Agenda Limburg (2018). De commissie heeft de Regionale Kennis Agenda Limburg betrokken bij de beoordeling van de maatschappelijke behoefte. De commissie heeft verder de verklaringen van een brancheorganisatie en drie grote werkgevers, die aanvrager bij het betoog over de maatschappelijke behoefte had opgevoerd, bij de beoordeling van de arbeidsmarktbehoefte betrokken. Ten slotte heeft de commissie ROA's database AIS geraadpleegd.

Aanvrager heeft in ROA's rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022' gekeken naar de arbeidsmarktprognoses voor afgestudeerden van de opleidingstypes wo economie en recht en wo techniek. ROA verwacht voor afgestudeerden van het opleidingstype wo economie en recht redelijke arbeidsmarktperspectieven en voor afgestudeerden van het opleidingstype wo techniek zeer goede arbeidsmarktperspectieven (p. 54 en 55). De commissie merkt op dat in ROA's database AIS meer specifieke gegevens zijn opgenomen die gedetailleerdere informatie bieden dan het rapport. Om die reden heeft de commissie meer gewicht toegekend aan de informatie in ROA's database AIS. Binnen het opleidingstype wo economie en recht waar aanvrager aan refereert, maakt ROA onderscheid tussen de categorieën wo economie, wo bedrijfseconomie en logistiek, wo accountancy en financiën, wo bedrijfskunde en hrm en wo recht. Binnen het opleidingstype wo bedrijfseconomie en logistiek vallen de masters Real Estate Studies en Technology and Operations Management. Deze opleidingen zijn verwant aan de hbo master FREM en om die reden acht de commissie ROA's prognoses voor afgestudeerden van dit opleidingstype relevant. Binnen

het opleidingstype wo techniek onderscheidt ROA de opleidingstypes wo informatica, wo bouwkunde en civiele techniek en wo werktuigbouwkunde en elektrotechniek. De commissie ziet binnen deze opleidingstypes geen opleidingen die direct verwant zijn aan de hbo master FREM. Om die reden acht de commissie ROA's prognoses voor afgestudeerden van deze opleidingstypes niet relevant voor afgestudeerden van de hbo master FREM.

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
wo bedrijfseconomie en logistiek	verwachte uitbreidingsvraag tot 2022		2600	7		1.2 gemiddeld
wo bedrijfseconomie en logistiek	verwachte vervangingsvraag tot 2022		3500	10		1.5 laag
wo bedrijfseconomie en logistiek	verwachte baanopeningen tot 2022		6100	17		2.6 laag
	verwachte instroom van					
wo bedrijfseconomie en logistiek	schoolverlaters tot 2022		14700	41		5.8 erg hoog
	ITKP toekomstige knelpunten					
wo bedrijfseconomie en logistiek	personeelsvoorziening in 2022	1.21				geen
	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie					
wo bedrijfseconomie en logistiek	in 2022	1.21				slecht

bron: ROA, AIS

ROA schetst een negatief beeld van de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden van het opleidingstype wo bedrijfseconomie en logistiek in de periode tot 2022. ROA verwacht veel meer werkzoekenden dan baanopeningen en typeert de toekomstige arbeidsmarktsituatie als 'slecht'.

Aanvrager heeft ter onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte de resultaten van een enquête onder alumni van de hbo master FREM aangeleverd. De enquête is in 2016 gehouden onder 32 alumni, van wie 15 de vragenlijst hebben ingevuld. Uit de resultaten blijkt dat deze 15 alumni een baan hebben op of boven hbo niveau en dat zij zeer tevreden zijn over hun opleiding. De commissie merkt op dat uit deze enquête niet kan worden afgeleid hoe groot de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master FREM is.

Aanvrager geeft aan dat de vakvereniging Facility Management Nederland het belang van de hbo master FREM onderschrijft. De vakvereniging verwijst in een (niet ondertekende) brief naar het eigen tweemaalmarktonderzoek waarin wordt beschreven dat de facilitaire markt voor het eerst sinds 2014 groeit (<https://www.fmn.nl/nieuwsberichten/2016/website/facility-management-markt-groeit-weer>). Volgens de vakvereniging wordt het vertalen van een organisatiestrategie naar facilitaire strategie en organisatie complexer en vergt deze meer strategisch inzicht. Als gevolg van deze ontwikkelingen ziet de vakvereniging een toenemende behoefte aan masteropgeleide facilitair managers (Bijlage 1.1 bij de aanvraag). De commissie constateert dat de vakvereniging het belang van deze masteropleiding onderschrijft. De vakvereniging heeft geen indicatie geleverd van de omvang van de behoefte aan dit type afgestudeerden.

Aanvrager verwijst vervolgens naar drie verklaringen van grote werkgevers in de sector. Het betreft steunverklaringen van CFP Green Buildings, CBRE en JLL. Deze drie werkgevers geven aan dat zij de afgelopen jaren jaarlijks 1 à 2 alumni van de hbo master FREM van Saxion in dienst hebben genomen en dat zij voornemens zijn dit aannamebeleid voort te zetten. De commissie merkt op dat deze steunbetuigingen gericht zijn aan Saxion en niet aan aanvrager. Desondanks komt uit deze drie verklaringen een zeer geringe arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de master FREM naar voren.

De commissie concludeert op grond van het bovenstaande dat aanvrager een zeer geringe arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de master FREM heeft aangetoond.

Beoordeling maatschappelijke behoefte

Aanvrager stelt dat de hbo master FREM beantwoordt aan een maatschappelijke behoefte. Ter onderbouwing van die stelling verwijst aanvrager naar het Actieplan Professionele Masters van de Vereniging Hogescholen (2016), het Rijksprogramma Nederland Circulair 2050 van de Rijksoverheid (2016), het Klimaatakkoord van de Rijksoverheid (2018) en verklaringen van drie werkgevers en een brancheorganisatie waaruit blijkt dat zij de master FREM ondersteunen. Deze verklaringen heeft de commissie betrokken bij de beoordeling van de arbeidsmarktbehoefte. Bij het betoog inzake de arbeidsmarktbehoefte heeft aanvrager verwezen naar de Regionale Kennisagenda Limburg. Deze bron heeft de commissie betrokken bij de beoordeling van de maatschappelijke behoefte.

Aanvrager betoogt dat in het Actieplan Professionele masters van de Vereniging Hogescholen is vastgelegd dat er naast wetenschappelijke masters behoefte is aan de ontwikkeling van toegepaste, praktijkgerichte masteropleidingen. Aanvrager geeft aan dat het streven naar meer hbo masteropleidingen ook is overgenomen door de Minister van OCW. De commissie constateert dat de voorgenomen hbo master FREM een bijdrage kan leveren aan het stimuleringsbeleid inzake hbo masteropleidingen vanuit het departement van OCW.

Aanvrager stelt vervolgens dat het Rijksprogramma Nederland Circulair 2050 een enorme impact zal hebben op eigenaarschap in de vastgoedketen en op de organisatie van facilitaire inkoop en -ondersteuning. Aanvrager heeft niet geconcretiseerd op welke wijze afgestudeerden van de master FREM een bijdrage kunnen leveren aan de beleidslijnen die in het Rijksprogramma Nederland Circulair 2050 zijn vastgelegd. Om die reden acht de commissie niet aangetoond dat de master FREM aansluit op het Rijksprogramma Nederland Circulair 2050.

Verder geeft aanvrager aan dat afgestudeerden van de hbo master FREM een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord is vastgelegd dat de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 teruggedrongen moet worden met 49% ten opzichte van 1990. Aanvrager merkt op dat de maatregelen die nodig zijn om CO₂-uitstoot terug te dringen inhoudelijk complex zijn en veel geld kosten. Aanvrager geeft aan dat afgestudeerden van de master FREM in staat zijn om effectieve en kostenefficiënte afspraken te maken om de gebouwde omgeving en bedrijven te verduurzamen. De commissie acht het daarmee aannemelijk dat de master FREM een bijdrage kan leveren aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord.

Ten slotte betoogt aanvrager dat het belang van de hbo master FREM wordt onderschreven door de provincie Limburg in de Regionale Kennis Agenda Limburg. Deze Regionale Kennis Agenda, die op 27/09/2018 erkend is door het Ministerie van OCW, bevat plannen om de Limburgse economie en onderwijsinfrastructuur een extra stimulans te geven. De Agenda is geconcentreerd rond vier Brightland campussen met elk een eigen karakter: Brightlands Chemelot Campus (Sittard-Geleen): Smart Materials and Sustainable Manufacturing, Brightlands Maastricht Health Campus (Maastricht) Regeneratieve geneeskunde, precisiegeneeskunde en innovatieve diagnostiek, Brightlands Smart Services Campus (Heerlen) Data Science & Smart Services en de Brightlands Campus Greenport Venlo (Venlo) Healthy Food and Nutrition. De commissie constateert dat de hbo master FREM inhoudelijk niet aansluit op de focusgebieden die in deze Regionale Kennis Agenda zijn vastgelegd.

De commissie concludeert dat de hbo master FREM beantwoordt aan de doelstellingen van het Actieplan Professionele Masters en een bijdrage kan leveren aan het Klimaatakkoord. Daarmee heeft aanvrager aangetoond dat de master FREM aansluit op een maatschappelijke behoefte.

De commissie concludeert dat de aangevraagde opleiding aansluit op een zeer geringe arbeidsmarktbehoefte en dat aanvrager heeft aangetoond dat de opleiding beantwoordt aan een maatschappelijke behoefte. De aanvraag voldoet aan criterium a in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Beoordeling criterium b

Vanaf 26/11/2018 is op de website van de CDHO kennis gegeven van het voornemen van Hogeschool Zuyd om de hbo master Facility and Real Estate Management als bekostigde opleiding in Maastricht aan te bieden. Hiermee is aan de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid gegeven om hun zienswijzen op dit voornemen kenbaar te maken. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Aanvrager heeft de hbo master FREM vergeleken met verwante hbo en wo masteropleidingen, bekostigd en onbekostigd. Uit deze vergelijking blijkt dat een groot aantal hogescholen en universiteiten opleidingen aanbieden op het gebied van Facilitair Management of Real Estate Management, maar dat alleen Saxion en aanvrager zelf de beide vakgebieden geïntegreerd aanbieden. Volgens het Croho bieden de Amsterdam School of Real Estate en de Hogeschool Utrecht de hbo masteropleiding FREM ook aan, maar volgens aanvrager betreft dit geen actieve licenties. Aanvrager wil de bestaande naam FREM behouden bij bekostiging van de opleiding.

Aanvrager biedt de opleiding in het Engels aan en wil dat na bekostiging blijven doen. Ter onderbouwing van deze taalkeuze betoogt aanvrager dat de opleiding deel uitmaakt van een double degree programme met de University of Greenwich, dat de instroom zowel uit Nederlandse als uit internationale studenten bestaat en dat de meeste grote marktpartijen in het bedrijfsvastgoed internationaal opereren en daarom Engels als voertaal hanteren. Op grond van de Regeling macrodoelmatigheid beoordeelt de commissie de onderbouwing van de taalkeuze vanuit de arbeidsmarktbehoefte. Aanvrager heeft geen stukken overgelegd die de stelling staven dat de meeste grote marktpartijen Engels als voertaal hanteren. Om die reden is de commissie van mening dat aanvrager niet heeft aangetoond dat de keuze voor de Engelse taal aansluit op de arbeidsmarktbehoefte.

Aanvrager heeft een overzicht geleverd van de instroom in verwante bekostigde opleidingen. De instroom in verwante onbekostigde opleidingen is niet bekend. De commissie heeft bij de beoordeling van de aanvraag dan ook geen rekening kunnen houden met de belangen van deze opleidingen. De instroom in het verwante bekostigde onderwijsaanbod kromp de afgelopen jaren aanzienlijk van 428 naar 209 eerstejaars studenten. De commissie merkt op dat deze krimp met name zichtbaar is bij de master Architecture, Building and Planning van de TU Eindhoven. Deze opleiding is alleen voor wat betreft de track Urban Systems and Real Estate verwant aan de hbo master FREM; om die reden acht de commissie de krimpbeweging in deze opleiding niet representatief voor de instroomontwikkeling in het verwante opleidingsaanbod.

Instelling	Opleiding	'13-'14	'14-'15	'15-'16	'16-'17	'17-'18
Amsterdam School of Real Estate (29VN)	M Facility and Real Estate Management (70144)					
	M Master of Real Estate (75084)					
	M Master of Science in Real Estate (75085)					
	M Master of Real Estate (75109)					
Hanzehogeschool Groningen (25BE)	M Real Estate (70052)					
Hogeschool Utrecht (25DW)	M Facility and Real Estate Management (70144)					
Hogeschool Zuyd (25JX)	M Facility and Real Estate Management (70144)					
Rijksuniversiteit Groningen (21PC)	M Vastgoedkunde (60659)	39	33	37	37	36
Technische Universiteit Eindhoven (21PG)	M Architecture, Building and Planning (60434)	389	303	254	213	173
Tias Business School (27ZC)	M Executive Master of Real Estate (75106)					
Saxion Hogeschool (23AH)	M Facility and Real Estate Management (70144)					
eerstejaars instroom	totaal	428	336	291	250	209
Bron: DUO, bewerking KBA Nijmegen						

Aanvrager wil de instroom in de opleiding maximeren op 30 studenten om de kwaliteit van de

opleiding te kunnen waarborgen. De schatting van 30 studenten heeft aanvrager gebaseerd op de ervaringen met de bestaande onbekostigde hbo masteropleiding FREM van Saxion en die van aanvrager zelf. De commissie acht een instroom van 30 studenten plausibel.

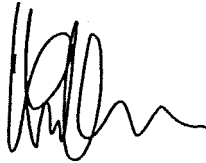
Als de instroom in de bestaande opleidingen en de verwachte instroom in de voorgenomen opleiding hbo master Facility and Real Estate Management wordt afgezet tegen de zeer geringe arbeidsmarktbehoefte die bij criterium a is aangetoond, blijkt dat er vanuit de landelijke arbeidsmarkt gezien geen ruimte is om deze opleiding binnen het bekostigde domein vorm te geven. ROA schetst een negatief beeld van de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden van verwante opleidingen. De verklaringen van de vakvereniging en drie werkgevers die aanvrager heeft aangevoerd geven slechts blijk van een zeer geringe arbeidsmarktbehoefte. Deze behoefte kan reeds worden vervuld met de uitstroom uit de bestaande verwante opleidingen.

Bekostiging van de opleiding in Maastricht heeft geen effect op de landelijke spreiding van het onderwijsaanbod, aangezien deze in Maastricht al in onbekostigde vorm wordt aangeboden en de verwante opleidingen op ruime afstand van Maastricht zijn gevestigd.

De commissie concludeert dat er geen ruimte in het landelijk aanbod bestaat om de hbo masteropleiding FREM als bekostigde opleiding te realiseren. De aanvraag voldoet niet aan criterium b in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs u om negatief te besluiten op het voorliggende verzoek.

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

drs. P.M.M. Rullmann
Voorzitter CDHO

Bijlage:

Beoordelingskader macrodoelmatigheid nieuwe opleiding of nevenvestiging

Aan de hand van de in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018 genoemde voorwaarden worden voornemens tot het verzorgen van een nieuwe opleiding beoordeeld op doelmatigheid. Een nieuwe opleiding kan volgens artikel 4 van deze Regeling alleen doelmatig worden geacht indien het voornemen voldoet aan de criteria a en b.

Volgens criterium a heeft het instellingsbestuur aangetoond dat er behoefte bestaat aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging, zijnde overwegend een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte.

Volgens criterium b dient het instellingsbestuur aan te tonen dat in de behoefte die bij criterium a is aangetoond niet door het bestaande opleidingsaanbod wordt voorzien.